

B – Belastingdruk

Om de werking van het belastingstelsel te begrijpen is het noodzakelijk om eerst het verschil te kennen tussen de gemiddelde belastingdruk en de marginale druk (of marginale tarieven), dus hier volgt een korte uitleg.

De gemiddelde belastingdruk geeft aan welk deel van het inkomen uit werk als belasting wordt betaald. Dit wordt berekend door het verschil tussen de werkgeverslasten en het beschikbare inkomen te delen door de werkgeverslasten. De werkgeverslasten of arbeidskosten zijn gelijk aan al het geld dat de werkgever moet uitgeven om iemand in te huren. Vanzelfsprekend is het brutoloon hiervan een belangrijk deel, maar de werkgeverspremies en een eventuele pensioenbijdrage maken hier ook onderdeel van uit. Zie ook bijlage A. Voor de berekening van de belastingdruk laten we het pensioen buiten beschouwing omdat deze pas wordt belast bij uitkering als de werknemer met pensioen is.

Stel dat een werkgever 50.000 euro betaalt voor het werk van Lucas. Dan moet de werkgever 7.239 euro aan premies betalen. Het belastbaar inkomen van Lucas is dan 42.761 euro. Hierover moet hij na toepassing van de algemene heffingskorting (AHK) en arbeidskorting (AK) 9.225 euro inkomensheffing betalen. Daarnaast ontvangt hij wel 5.386 euro aan kindgebonden budget (KGB) en kinderbijslag (KB). Alles bij elkaar is zijn besteedbaar inkomen dan 38.921 euro. Het verschil tussen de arbeidskosten van de werkgever en het besteedbaar inkomen van Lucas is 11.079, dit is 22% van de arbeidskosten. De gemiddelde belastingdruk is dus 22%.

In Figuur 1 bepalen we de gemiddelde belastingdruk die wordt veroorzaakt door de werkgeverspremies, inkomensheffing, AHK, AK, zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderbijslag en het KGB. We doen dit voor iemand in de situatie van Lucas, waarbij we de arbeidskosten voor de werkgever geleidelijk laten oplopen van 20.000 naar 130.000 euro. De gemiddelde belastingdruk is negatief bij een laag inkomen, gaat in het begin relatief snel omhoog en vlt daarna af. We laten de kinderopvangtoeslag (KOT) en de inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) buiten beschouwing, omdat het kabinet van plan is om deze af te schaffen.

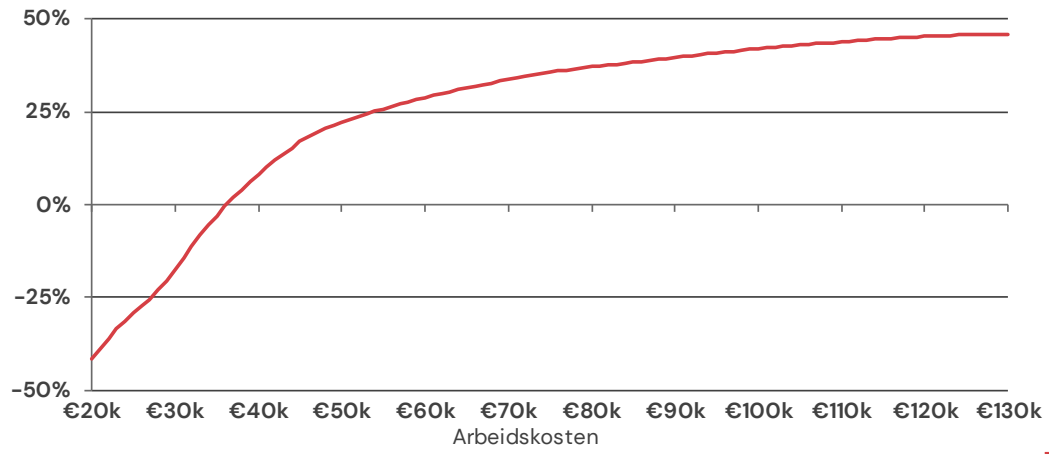
De marginale belastingdruk geeft aan hoeveel belasting mensen betalen als ze net iets meer gaan verdienen. Laten we terug gaan naar ons voorbeeld met 50.000 euro aan arbeidskosten. Wanneer de werkgeverslasten omhoog gaan met 1 euro stijgt het besteedbaar inkomen met 37 cent. De marginale druk is dus gelijk aan 63%.

Iemand die erover nadenkt om net iets meer te gaan werken of om een loonsverhoging te vragen, kijkt in theorie naar de marginale belastingdruk: hoeveel levert net ietsje meer verdienen onder de streep op. De marginale tarieven hangen af van de belastingschijven, maar ook van de heffingskortingen en toeslagen die inkomensafhankelijk zijn. Als iemand een euro meer gaat verdienen, vermindert dat soms het recht op korting of toeslag. Daarom levert die euro extra onder de streep minder op.

Figuur 1

Gemiddelde belastingdruk negatief voor lage inkomens

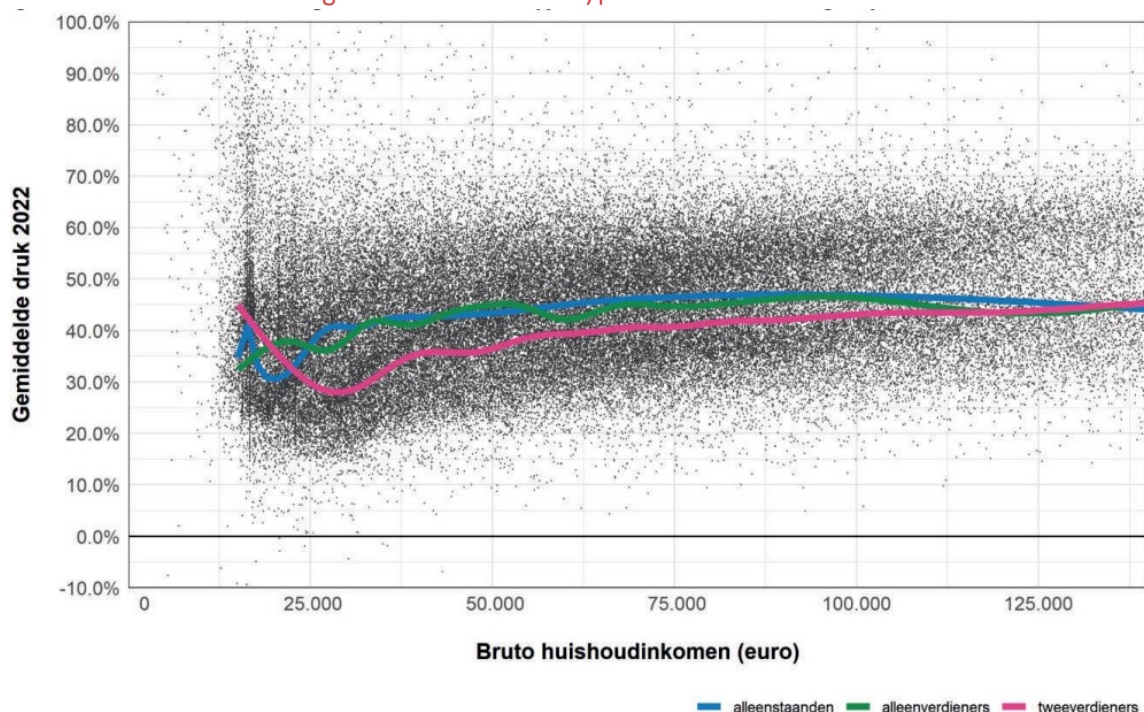
Gemiddelde belastingdruk voor een alleenstaande ouder in loondienst met een huur van 520 euro



1 Gemiddelde belastingdruk

De belastingdruk tussen inkomensgroepen kent grote verschillen. Figuur 2 toont de verdeling van de belastingdruk over alle Nederlandse huishoudens. De figuur toont het gemiddelde voor alleenstaanden, alleenverdieners en tweeverdieners en laat grote verschillen tussen deze huishoudtypen zien. In deze figuur is bij de toeslagen ook rekening gehouden met de bijbehorende kosten zoals huur en de kosten van het hebben van kinderen en zijn de werkgeverslasten niet meegenomen. De gemiddelde belastingdruk voor inkomens van 17 duizend euro is ongeveer 35-45%. Voor de gemiddelde alleenstaande of tweeverdiener neemt de gemiddelde druk eerst even af om vervolgens te stijgen naar ongeveer 40% bij een inkomen van 100 duizend euro. Bij alleenverdieners is de neergang minder duidelijk maar gemiddelde belastingdruk voor hoge inkomens is vergelijkbaar.

Figuur 2: Gemiddelde belastingdruk naar huishoudtype in 2022



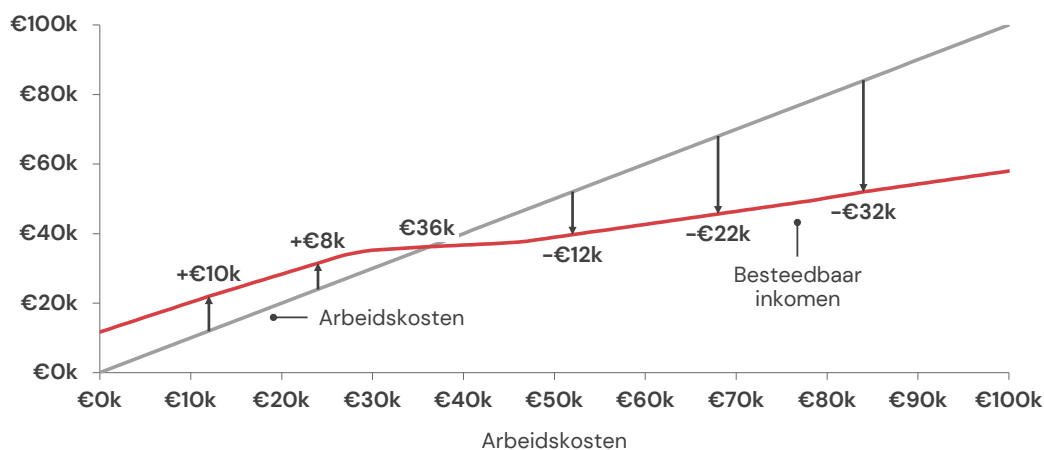
Bron: Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor het jaar 2023. Kamerstuk 36 200 XV

Laten we de alleenstaande ouders eruit lichten. Dit is een groep waarvoor veel regelingen van toepassing zijn. Lucas valt hier ook onder. Figuur 3 laat het berekende verschil tussen de werkgeverslasten en het beschikbare inkomen voor alle inkomens in deze groep zien. Het tweede pijltje toont bijvoorbeeld dat bij 24.000 euro aan arbeidskosten het verschil tussen de werkgeverslasten en het beschikbare inkomen gelijk is aan ongeveer 8.000 euro. Dit verschil is een optelsom van de werkgeverspremies, belastingschijven, heffingskortingen en toeslagen die we in bijlage A hebben uitgewerkt. Bij arbeidskosten van ongeveer 36.000 wordt er over het inkomen van een alleenstaande in loondienst met een kind en een huur van 520 euro meer belasting en premies betaald dan er aan toeslagen worden ontvangen. In de figuur is dit te zien als het punt waarop de lijnen van het beschikbare inkomen en de werkgeverslasten elkaar snijden.

Figuur 3

Alleenstaande ouder met negatieve belastingdruk tot 36.000 euro aan arbeidskosten

Vergelijking tussen arbeidskosten en beschikbaar inkomen voor een alleenstaande ouder in loondienst met een huur van 520 euro



Voor verschillende inkomens is de opbouw van het verschil tussen werkgeverslasten en het beschikbare inkomen uitgewerkt in Figuur 4. In eerste instantie zijn de huurtoeslag, zorgtoeslag, het kindgebonden budget (KGB), de kinderopvangtoeslag (KOT) en de kinderbijslag allemaal constant. De inkomstenbelasting begint op nul omdat de algemene heffingskorting (AHK), de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) samen groter zijn dan de verschuldigde belasting volgens de eerste schijf en omdat deze kortingen niet verzilverd kunnen worden. De enige verandering bij de laagste inkomens is een toename van de werkgeverspremies, deze zijn gelijk aan ongeveer 17% van het bruto inkomen.

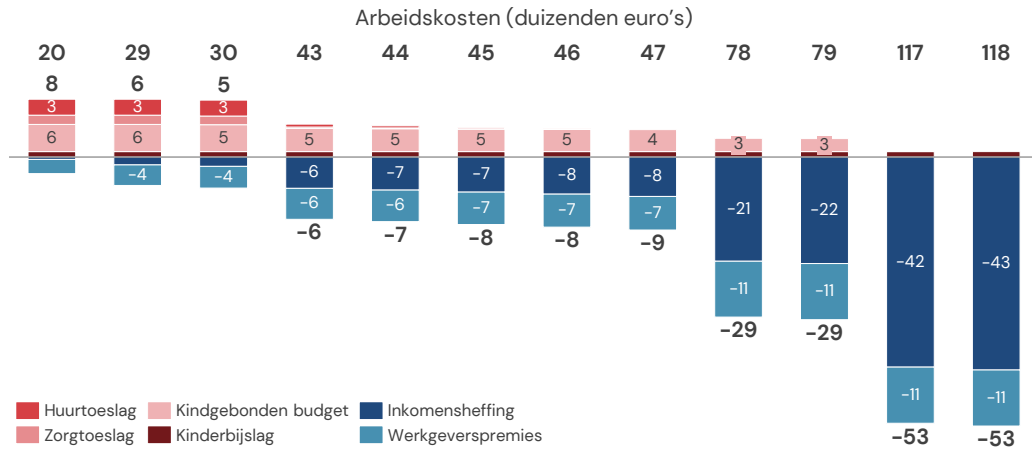
Wanneer de werkgeverskosten de 29.000 euro bereiken wordt het belastbaar inkomen gelijk aan het minimumloon (ongeveer 25.000 euro), vanaf daar begint de afbouw van de zorgtoeslag, huurtoeslag en het kindgebonden budget. Bij een inkomen van 26.914 euro is de huurtoeslag volledig afgebouwd en bij een inkomen van 31.998 euro is dit ook voor de zorgtoeslag het geval. Rond de 43.000 euro vertraagd de afbouw van de huurtoeslag omdat er alleen nog huur boven de kwaliteitskortingsgrens resteert (zie bijlage A). De zorgtoeslag en huurtoeslag zijn volledig afbouw rond 46.000 en 47.000 euro respectievelijk.

Over het inkomen boven de 67.000 euro hoeft de werkgever geen verplichte premies af te dragen, de arbeidskosten zijn dan 78.000 euro. De werkgeverspremies zijn vanaf dit punt constant. Ten slotte is bij werkgeverslasten van 118.000 euro het KGB volledig afgebouwd.

Figuur 4

Uitsplitsing verschil arbeidskosten en besteedbaar inkomen

Inkomensheffing, werkgeverspremies en toeslagen voor een alleenstaande ouder met een huur van 520 euro

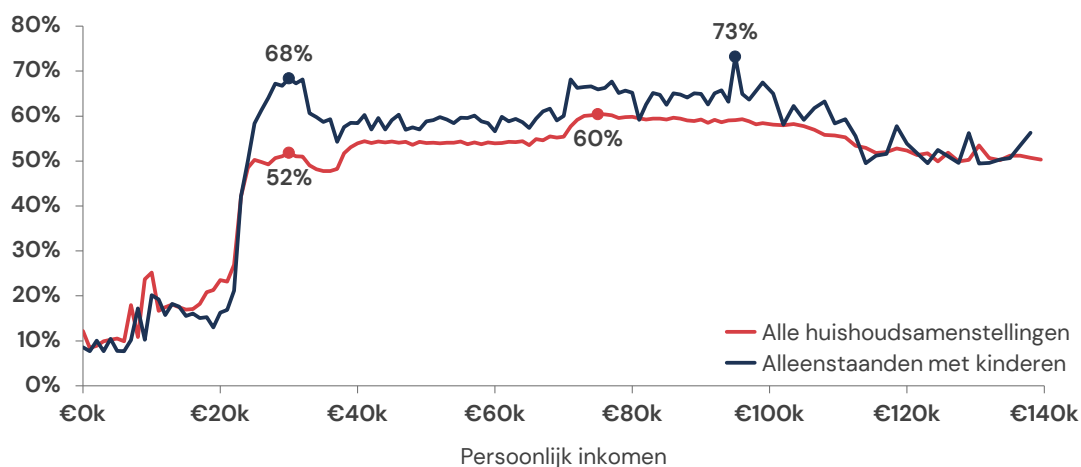


2 Marginale belastingdruk

Op ons verzoek heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de huidige marginale druk van alle Nederlanders in kaart gebracht. Figuur 5 laat de gemiddelde marginale belastingdruk voor alle Nederlanders met een bepaald inkomen zien. Voor mensen met de laagste inkomens is de marginale druk ongeveer 10% en dit loopt op naar 50-60% bij een inkomen vanaf 25.000 euro.

Figuur 5

Gemiddelde marginale druk per persoonlijk inkomen

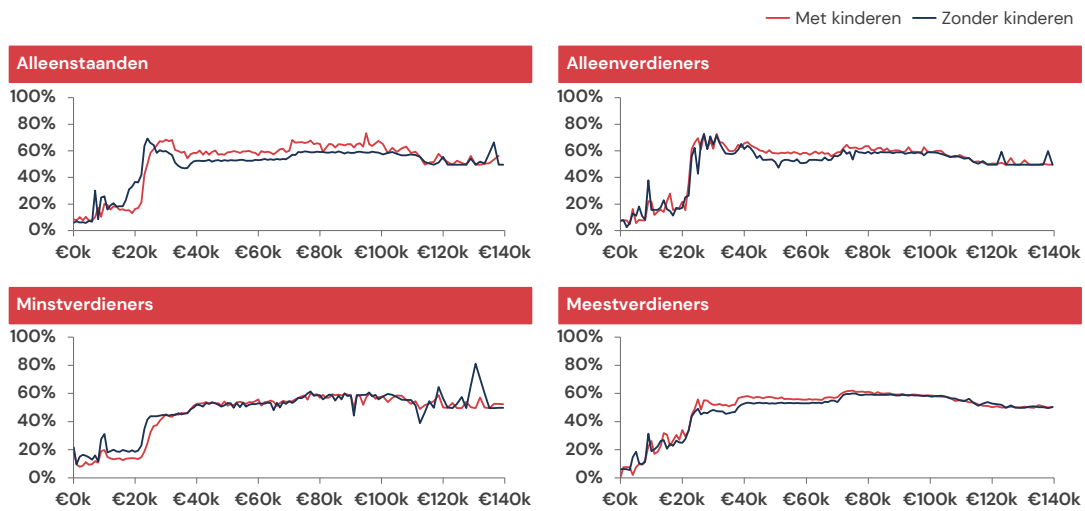


Het is mogelijk om deze gemiddelde marginale druk uit te splitsen naar verschillende typen huishoudens. We maken onderscheid tussen stellen waar beide partners een inkomen hebben (tweeverdieners), stellen waarbij één van de partners een inkomen heeft (alleenverdieners) en alleenstaanden. Bij tweeverdieners maken we daarnaast onderscheid tussen de meest- en de minstverdienende partner omdat we de marginale druk per persoon willen laten zien. Deze vier categorieën splitsen we ten slotte in de mensen met en zonder kinderen.

Figuur 6 geeft een overzicht van de gemiddelde marginale druk voor al deze acht situaties.

Figuur 6

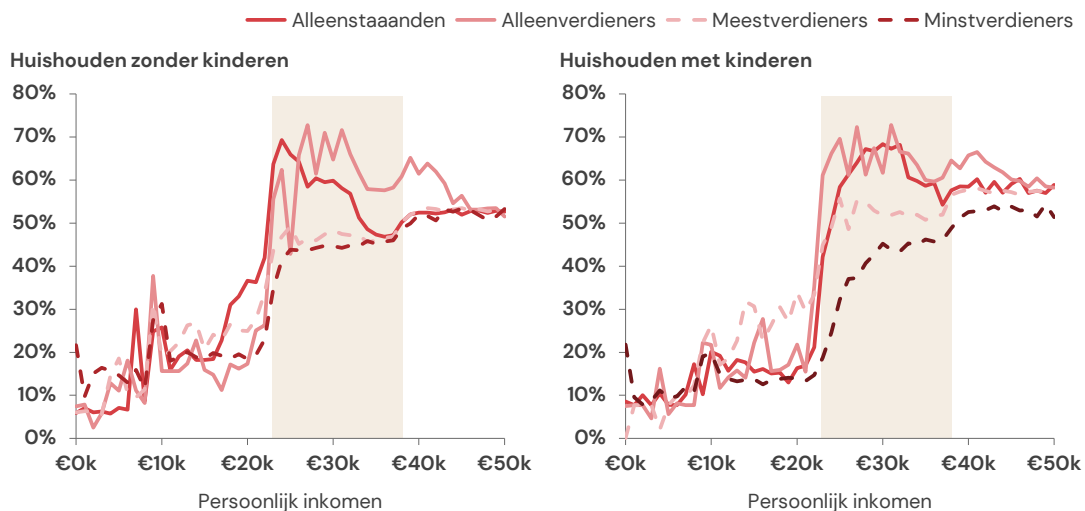
Gemiddelde marginale druk voor verschillende huishoudens



Figuur 7 laat zien dat veel alleenstaanden en alleenverdieners met een inkomen tussen het minimumloon en modaal hebben te maken met hogere marginale tarieven dan stellen waarvan beide partners werken.

Figuur 7

Hogere marginale tarieven voor alleenstaanden en alleenverdieners met een persoonlijk inkomen rond €30.000

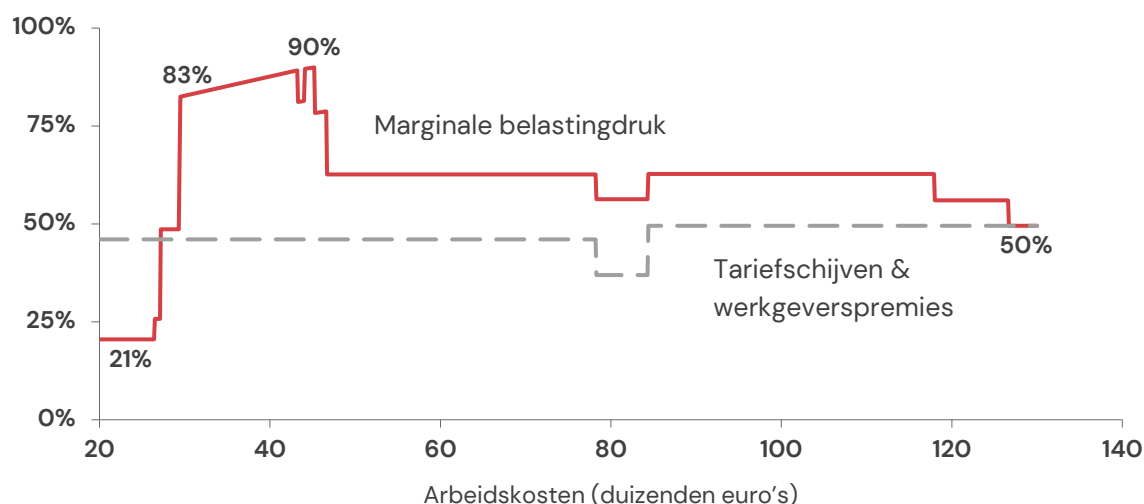


Lucas valt in de categorie alleenstaanden met kinderen. Daarom hebben we de gemiddelde marginale druk voor deze groep ook opgenomen in Figuur 5. Het is goed om te realiseren dat deze figuur nog steeds een gemiddelde is. Binnen de groep alleenstaanden komen bijvoorbeeld zowel eigenwoningbezitters als huurders – zoals Lucas – voor. Om te tonen wat het effect is voor een specifieke situatie maken we een voorbeeldberekening van de marginale druk voor Lucas. Dit betekent: een alleenstaande, met één kind van 3 jaar, een huurhuis van 520 euro per maand en een vast contract in loondienst bij een grote werkgever. In Figuur 8 laten we zijn belastbaar inkomen variëren om zicht te krijgen op zijn marginale belastingdruk.

Het is belangrijk om te vermelden dat Figuur 5 en Figuur 8 niet rechtstreeks zijn te vergelijken. Figuur 5 kijkt naar het persoonlijk inkomen in 2022 en is gebaseerd op een gemiddelde over alle huishoudens, waarbij allerlei combinaties van bijvoorbeeld toeslagen mogelijk zijn en de werkgeverspremies niet worden meegenomen. Terwijl Figuur 8 naar de arbeidskosten in 2023 kijkt voor een hele specifieke situatie, waarbij de KOT en de IACK niet worden meegenomen, maar de werkgeverspremies wel. Desalniettemin illustreren beide analyses een piek in de marginale druk bij alleenstaanden met een inkomen tussen het wettelijk minimumloon en een modaal inkomen.

Figuur 8. Marginale druk wijkt sterk af van de schijftarieven

Marginale druk voor alleenstaande ouder in loondienst met een huur van 520 euro



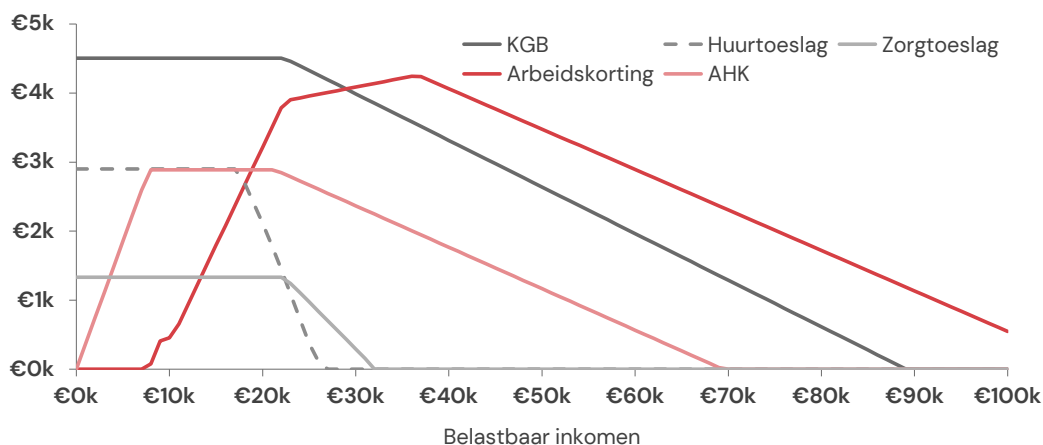
Bron: IPE-analyse.

Het startpunt voor de marginale druk op inkomen uit loondienst is de eerste en tweede belastingsschijf van Box 1. De eerste schijf is van toepassing op het belastbaar inkomen tot 73.030 euro en heeft een tarief van 36,93%, voor het inkomen daarboven geldt de tweede schijf met een tarief van 49,50%. Daarnaast moet de werkgever ongeveer 17% aan premies betalen over het bruto inkomen tot 66.956 euro. De gestippelde lijn in Figuur 8 laat de combinatie van deze tarieven zien. Uit Figuur 8 wordt ook direct duidelijk dat het werkelijke marginale tarief hiervan afwijkt. Dit komt door de opbouw en afbouw van de verschillende heffingskortingen en toeslagen die ons stelsel kent zoals weergegeven in Figuur 9. Ieder punt in Figuur 8 geeft aan met hoeveel cent het besteedbaar inkomen van de werknemer stijgt als de lasten voor de werkgever met één euro toenemen. De marginale druk loopt op tot 90%.

Figuur 9

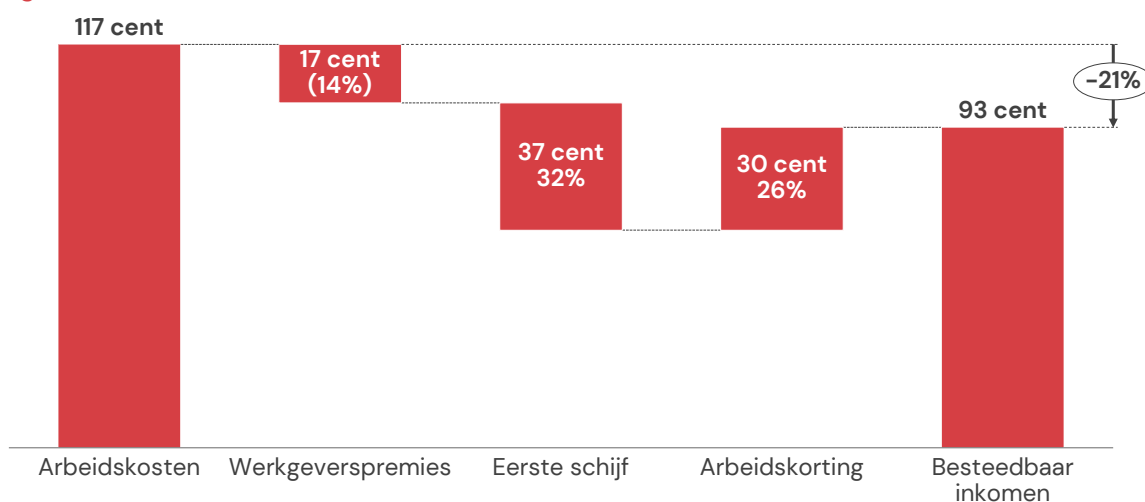
Complex stelsel door heffingskortingen en inkomensvoelerslagen

Bedragen afgezet tegen belastbaar inkomen voor een alleenstaande ouder met een huur van 520 euro



Vervolgens kunnen we analyseren wat die invloed van de verschillende regelingen op de marginale druk is. We beginnen met 20.000 euro aan werkgeverslasten, dit zijn mensen met een bruto inkomen van 17.000 euro. Daaronder zitten mensen over het algemeen in de bijstand en die laten we buiten beschouwing. Bij 20.000 is de marginale druk 21% (zie Figuur 10). Als de werkgever het bruto inkomen met één euro wil verhogen, moet de werkgever 17 cent aan extra werkgeverslasten betalen. Omgekeerd betekent dit, dat het bruto inkomen met 86 cent omhoog gaat als de werkgever 1 euro extra betaald. De marginale druk vanwege de werkgeverslasten is dus 14%.

Figuur 10



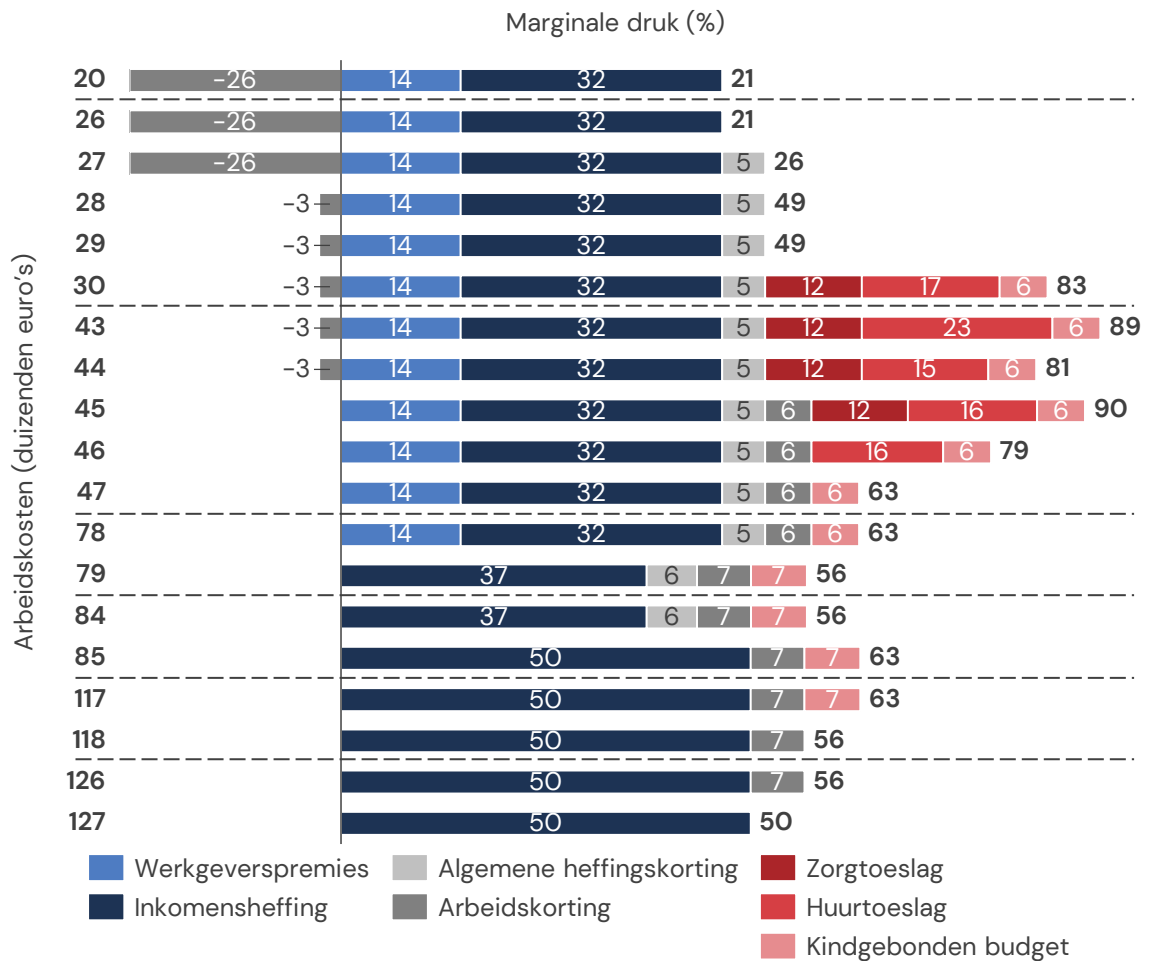
De werknemer zit in de eerste belastingschijf wat een tarief van 36,93 procent heeft. Dit betekent dat de werknemer in principe 37 cent aan inkomensheffing moet afdragen als zijn bruto inkomen met één euro omhoog gaat. Daar staat tegenover dat de arbeidskorting afhankelijk is van het inkomen. Nu het brutoloon met 1 euro omhoog gaat, gaat de arbeidskorting met 30 cent omhoog. Van de oorspronkelijke 37 cent aan inkomensheffing blijft onder de streep dus maar 7 cent over. Het nettoloon gaat met 93 cent omhoog. Het verschil tussen de kosten voor

de werkgever (117 cent) en de ontvangsten voor de werknemer (93 cent) is gelijk aan 24 cent. 79% van de extra uitgaven van de werkgever komt dus bij de werknemer terecht. De marginale belastingdruk is gelijk aan overige 21% die moet worden afgedragen.

Figuur 8 laat zien hoe de marginale belastingdruk verandert naarmate de arbeidskosten voor de werkgever en daarmee het inkomen toeneemt. In Figuur 11 is te zien hoe die marginale druk is opgebouwd en in Tabel 1 worden de veranderingen hierin toegelicht.

Figuur 11. Afbouw zorg- en huurtoeslag verhoogt piek marginale druk

Opbouw marginale druk voor alleenstaande ouder in loondienst met een huur van 520 euro



Bron: IPE-analyse.

Tabel 1

Omschrijving	Marginale druk	Arbeidskosten	Bruto-loon
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkgevers moeten 16,93% aan premies betalen voor elke uitbetaalde euro. ▪ De arbeidskorting neemt toe met arbeidskorting met 29,861 cent per extra verdiende euro. ▪ De inkomensheffing is gelijk aan het tarief van 36,93% van de eerste schijf. 	20,5%	20.000	17.104
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt neemt de algemene heffingskorting af met 6,095 cent per extra verdiende euro. 	25,7%	26.496	22.660
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt neemt de arbeidskorting toe met 3,085 i.p.v. 29,861 cent per extra verdiende euro. 	48,6%	27.128	23.200
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt nemen de zorgtoeslag en het kindgebonden budget af met respectievelijk 13,64 en 6,75 cent per extra verdiende euro. 25.070 euro is gelijk aan het inkomen dat iemand met een minimumloon in een jaar verdient. 	66,1%	29.314	25.070
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt neemt de huurtoeslag af. Op dit punt neemt de huurtoeslag af met 19,2 cent bij een extra verdiende euro, maar de afbouw van de huurtoeslag gaat steeds sneller naarmate het inkomen toeneemt. Dit komt omdat de afbouw niet lineair maar parabolisch is. 	82,5%	29.496	25.225
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Op dit punt is de afbouw van de huurtoeslag gestegen tot haar maximum van 27,1 cent bij een extra verdiende euro. 	89,2%	43.245	36.983
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Op dit punt is de normuur gelijk aan de kwaliteitskortingsgrens. Vanaf dit punt is de huurtoeslag slecht 65% van de huur, daardoor neemt de afbouw van de huurtoeslag af naar 17,6 cent bij een extra verdiende euro. Omdat de opbouw van de normuur nog steeds parabolisch is gaat deze afbouw wel opnieuw stijgen. 	81,1%	43.246	36.984
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt stopt de opbouw van de arbeidskorting en neemt de arbeidskorting af met 6,51 cent per extra verdiende euro. 	89,6%	44.071	37.690
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt vervalt het recht op de zorgtoeslag. 	78,2%	45.043	38.521
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Op dit punt is de afbouw van de huurtoeslag gestegen tot 18,9 cent bij een extra verdiende euro. 	78,7%	46.637	39.885
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt vervalt het recht op de huurtoeslag. 	62,6%	46.638	39.886
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt hoeven werkgevers over extra inkomen geen premies te betalen. 	56,3%	78.293	66.957
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt gaat de inkomensheffing omhoog naar het tarief van 49,5% van de tweede schijf en vervalt het recht op de algemene heffingskorting. 	62,8%	84.367	73.031
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt vervalt het recht op het kindgebonden budget. 	56,0%	117.902	106.566
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf dit punt vervalt het recht op de arbeidskorting. 	49,5%	126.684	115.295